

РАБОТНИКЪ

(LE TRAVAILLEUR)

ЦѢНА:

мѣс. 1 л. 25 ст., 6 м. 2 л. 50, 1 г. 5 л.

Въ странство: 7 лева.

10 стотинки всѣки номеръ

ВСИЧКО, ЩО СЕ ОТНАСЯ ДО ВѢСТНИКА, СЕ ИСПРАЩА

ДО РЕДАКТОРА *И. ХР. ГАБРОВСКИ.*

ТЪРНОВО.

АБОНИРАНИЕТО СТАВА:

Търново, у редактора

и Шуменъ, печатница „Основа“.

КАКЪВЪ УРОКЪ!

Най-могъществено сръдство, съ което се поддържа въ обществото експлоатацията и подчинението на една класа отъ друга е политическата власт. Този, който има властта въ миналото, той владѣй държавната сила, съ помощта на която може да урежда и да управлява обществото по своя воля.

До сега политическата власт, сирѣчь управлението е било въ ръцѣ на богатите, на собствениците, на капиталистите. Тѣ сж издавали закони, сж нареждали държавата споредъ своите интереси, за своя полза и противъ нуждите и интересите на бедното и експлоатирано население.

Ако другите европейски народи, тъй и нашия народъ днесъ се управлява, който едно Народно Собрание, което се състои отъ народни представители, избрани чрезъ общо гласоподаване. Споредъ Конституцията, всички пълнолетни възрастни иматъ политически права, е свободатъ да избиратъ и да бъдатъ избрани за народни представители, за окръжни и общински съветници. И европаятъ и у насъ иматъ право да гласоподаватъ и да избиратъ свои хора, които да се грижатъ за тѣхните интереси, да защитаватъ тѣхните права и да подобряватъ положението имъ. И иматъ право да протестиратъ чрезъ общи изборници, или чрезъ митинги и публични събрания, противъ неправдите и беззаконията, които се вършатъ въ обществото.

Но каква полза сж извѣкли нашитѣ работници отъ своите политически права? Хората, които до сега тѣ не сж избирали за свои представители и депутати въ Народното Собрание, въ окръжните и Общински съвети, оправдаваха ли тѣхните надежди и желания, защитаваха ли тѣхните интереси, издаваха ли поне единъ законъ за покорова експлоатация на господарите?! Съ съзнателно сѣмъ длъжни да признаемъ, че нашитѣ работници не само че не сж извѣкли полза за себе си отъ общото гласоподаване, отъ изборителните борби, но тѣ безсѣзнателно сж помагали на своите *господари* да взематъ властъ въ ръцѣ си и послѣ на законно основание да ги експлоатиратъ и при-мъ.

Съзнателно и подобрявали отъ раз-мисли нашитѣ партии, безъ да разб-мислятъ, че нито една отъ тѣхъ не е за-интересована да имъ помогне, да ги освободи отъ експлоатацията. Защото всички сегашни партии изразяватъ и защитаваатъ стремления и интересите

на богатата и властующата класа въ обществото. Тѣхната цѣль е да се запази подчинението на човѣкъ отъ човѣка, защото само тогава богатите могатъ да живѣятъ отъ гърбо̀тъ на работното население и да се наслаждаватъ безъ да работятъ. Време е вече нашето работно население да съзнае своите класови интереси и значението на своите политически права. То не трѣбва да се остава да го водитъ за носъ неговите експлоататори, които, както въ другите страни, тъй и у насъ, посятъ разни фирми: консерватори, либерали и пр...

Работниците въ другите страни добръ сж разбрали това и днесъ тѣ водятъ рѣшителна политическа борба не противъ тая или онай буржуазна партия, но противъ всички буржуазни партии, противъ цѣлата капиталистическа-експлоататорска класа. Изборителната бю-лютия е станала най-силно оръжие въ тѣхните ръцѣ. Съ помощта на това оръжие тѣ завладѣватъ Градските и Окръжните съвети и прокарватъ свои представители—социалисти въ Народно-Собрание, които искрено и съб-рочно защитаватъ интересите на цѣлата работническа класа. Свободата на сло-вото, на печата, на събранията, на митингите, изобщо гражданските и по-литическите права—тия необходими условия за развитието, усѣхъ и тър-жеството на социализмътъ—се под-държатъ най смѣло и най самоотвър-жено отъ работниците организирани въ социал-демократически партии. И-що по вече, работниците въ Европа вече разбиратъ, че не имъ е достатъч-но да иматъ само политически права. Тѣ се борятъ да изгубятъ политическата властъ отъ ръцѣта на госпо-дарите и да я преобърнатъ отъ сръд-ство за подчинение, както е сега, въ сръдство за освобождение на подчине-ната класа въ обществото. Затова тѣ взиматъ такова живо участие въ изби-рателните борби и за тая цѣль тѣ испращатъ въ Народното Собрание да ги защитаватъ не господарите, но у-бѣдените работници-социалисти, члено-ветѣ на Социал-демократическата пар-тия. И благодарение на социал-демо-кратическите партии, на тѣхните енер-гични борби, днесъ работниците въ Европа сж извоювали ония подобрения и отески, които е принудена да пра-ви буржуазията.

Нашитѣ работници трѣбва да се възползуватъ отъ примѣрите на своите европейски братия. Тѣ не могатъ да забравятъ послѣдната пѣсенца, на правителството. Ако тѣ съзнаваха своите класови интереси, ако по отъ ра-но би си подали ръка и би се организи-рали въ самостоятелна работническа

социал-демократическа партия, то пра-вительството не би се осмѣлило да о-граничи свободата на печата, да посѣг-не върху народните правдини, да из-мѣни Конституцията. Тогава тѣ би представлявали организирана общест-венна сила, която би разбивала всич-ките планове на нашитѣ реакционери. Тѣ би се борили съ усѣхъ противъ предложенията на правителството и настоятелно би искали да се расши-рятъ и гарантиратъ народните прав-дини. А сега тѣ мълчатъ и търпятъ, когато на вратѣ имъ се туря ху-молъ.

Какъвъ поучителенъ урокъ!

Нашитѣ работници трѣбва да раз-бератъ вече, че никоя отъ сегашните партии не е заинтересована да се рас-ширятъ и осигурятъ народните пра-ва и да се освободи работническата класа отъ економическото робство. Тѣхното освобождение ще зависи отъ самите тѣхъ; то е длѣло на самите ра-ботници. Ето защо тѣ трѣбва да се присъединятъ къмъ Социал-демокра-тическата партия у насъ и да обра-зуватъ онай жива сѣбна, отъ силния напоръ на който ще се развива всѣка реакция и най-сегашната хищническа паредба.

И. Габровски.

НАУЧНОСТЪТА

на

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИДЕАЛЪ.

(Свършекъ).

Но, ще попитамъ пакъ, защо противни-ците наричатъ социалистически идеалъ най-слабата страна на Научния Соци-ализмъ?

„Научните социалисти не ни даватъ по-дробенъ планъ за бъдещето общество, не ни очертаватъ въ подробности картината на бъдещето общество, ето гдѣ е тѣхната слабостъ“—казватъ тѣ.

Азъ нѣма да приѣгвамъ къмъ романти-тъ на американеца Беллами—„Слѣдъ сто години“—къмъ тая *необходима* по сѣщностъ-та си (принципите си) и *напълно възможна* въ подробностите си картина на бъдещето, но ще задамъ за противниците тоя въпросъ: „Въ що се състои историческата роль на личността?“ Какъ ще отговорятъ против-ниците на тоя въпросъ—не знамъ, но мисли, че, ако притежаватъ и най-малка доза хладна разсудителностъ, ще се съгла-сятъ съ мене, че историческата роль на личността се състои не въ изработване-то на подробни планове, по които трѣбва да бжде уредено бъдещето общество, а—въ що?—въ изриването на действител-ността, определяването историчес-ката тенденция на тая действителностъ, изказването „волята на економическите явления“ и, което собственно казано е и историческата роль на личността, *ускоря-ването на тоя исторически вържежъ*. Пе-торията напълно потвърждава това поня-тие за историческата роль на личността. Да вземемъ, за да не отиваме много далечъ за примѣри, Великата Француска Революция.

Какво ни казваха представителите на буржуазията—борците за новото, по-висше общество въ предвечерното на Великата Революция? „laissez faire, laissez passer“—ето принципътъ на новото общество—казваха тѣ. По опитаха ли се тѣ поне въ общи черти да ни нарисуватъ карти-ната на бъдещето?—Не, тѣ не само че не ни даваха такава картина, такъвъ планъ, но не виждаха даже фаталните сегашни на своя принципъ.

И наистина, какво е истинското знание на тоя принципъ *на свободната конкурен-ция*—идеалътъ на буржуазията?—Нека държавата не се намиса въ економичес-ката борба на гражданите; нека ти *даде право* на силния да граби слабия; нека *укаже* кражбата на капиталиста, *прена-дежата* стоимостъ. Но така ли разбираха своя принципъ „теоритиченъ на буржуази-ята“? Достатъчно е да си припомнимъ факта, че тѣ намираха за възможностъ да отождествяватъ тоя принципъ съ принци-пите: Свобода, Равенство и Братство, за да кажемъ—„не“!

Ний, разбира се, не можемъ да обви-няваме „теоритичните на буржуазията“ въ това, че тѣ не виждаха фаталните сегашни на своя принципъ, защото то ще рѣ-че да ги обвиняваме, че тѣ не направиха това, което, въ силата на материалните условия въ живота, *не можеше* да напра-вятъ.

Предъ общественния дѣецъ (личность-та) стои дилемата, или да се подчини на казаний исторически законъ, който опре-дѣля ролята му въ Псторията, въ про-гресивний вържежъ на човѣшката еволю-ция, или да стане утопистъ...

Ако подчинението на извѣстенъ законъ може да се нарѣче „слабостъ“—добръ, по тогава тя е „слабостъ“ не само на Науч-ний Социализмъ, а на цѣлата Наука, на цѣлото човѣчество. Но горнята мисль—че подчинението на извѣстенъ законъ е „слабостъ“—вѣрна при абстрактното мис-лене, е невѣрна при конкретното. Да изу-чимъ законътъ както трѣбва и, като му се подчинимъ, само послѣ да го подчи-нимъ подъ себе—това е сила, а не „сла-бостъ“ на науката, въобще и на Научний Социализмъ—въ частностъ.

Въ що се състои научността на който и да е общественъ идеалъ?

На посѣдний въпросъ обикновено от-говарятъ: „Свършенство, къмъ което че-ловѣкъ се стреми, по никоега не може да постигне“. Ако наистина общественни идеалъ е „недостижимо свършенство“, то Научний Социализмъ не е общественъ идеалъ, по тая проста причина, че той е *достижимо подобряние въ сждбата на че-ловѣчеството*. Но така ли е въ сѣщностъ?—Не, оня общественъ идеалъ,—прину-денъ сѣмъ да употреби тая дума—който е „недостижимо свършенство“ *не е идеалъ*; той се превръща въ *утопия*!... Обществен-ний идеалъ е *достижимо подобряние въ сждбата на човѣчеството*.

По кое е съществено условие за дос-тижимостъта на това подобряние?

Трѣбва, щото това подобряние да се я-вива като *необходима битална сѣтнина* отъ развитието на *производителните сили*; като, както обикновено казватъ, *историческа тенденция на действител-ността*, като, както казва Лафаргъ, из-ражение на волята на економическите я-вления.

Научний Социализмъ е именно оня об-

ществен идеал, който отговаря напълно на това „смищенно за научността“ на обществ. идеалъ условие. Ето защо той е научен, ето защо той ще се обидне въпрѣки всевъзможните „критики,“ неувни, хули и репресии...

Да живѣятъ ратниците за освобождение на човѣчеството!

Да живѣе тѣхното теоритическо оръжие — Научний Социализмъ! Петковъ.

НѢКОЛКО СТАТИИ

по

ПОЛИТИЧЕСКАТА ЕКОНОМИЯ.

I

ЗА СТОКАТА И СТОКОВОТО ПРОИЗВОДСТВО.

(Продължение и край).

Щомъ едно нѣщо се произвежда за разлика, то се обръща въ стока. Както видѣхме при капиталистическия начинъ на производството, всички предмети се обръщатъ на стоки. Отъ това капиталистическото производство се казва още и *стоково производство*.

Стоковото производство така ещо е единъ видъ общественно производство. И то не може да става вънъ отъ обществото. И при него човѣцитѣ, за да произвеждатъ, влизатъ въ различни общественни отношения. Но работата е тамъ, че при стоковото производство общественнитѣ отношения на човѣцитѣ никакъ не се виждатъ, не излизатъ на явѣ. При него вмѣсто общественнитѣ отношения на човѣцитѣ, виждаме само общественни отношения на стокитѣ. Въ тия отношения на стокитѣ се криятъ общественнитѣ отношения на човѣцитѣ. Това е най-главното отличително свойство на днешното общество.

Да обяснимъ това съ примѣри. Да вземемъ за примѣръ селската задруга, която не отдавна се срѣщаме и се срѣща още тукъ-тамъ у насъ. Както се знае, въ такава една задруга влизатъ по 50 и даже сто души работници. Ще рече, тя е единъ общественъ съюзъ за производство. Въ задругата, ще рече, виждаме едно общественно взаимно спомогане въ работата. Всички работятъ единъ за други. Единъ сѣятъ, други прѣдатъ и тѣкатъ, трети гледатъ добитъка, четвърти посѣятъ дърва, пети правятъ различни покъщнини и т. н.

Цѣлата задруга разпредѣля работата между всички споредъ времето, възрастта и пола на членоветѣ. Изработенното, *продуктитѣ, раздѣлятъ* между всички, всекому споредъ потребитѣ. Ще рече, въ такава едно общество нѣма разлика на продуктитѣ, нѣма и стоки. Тука ний виждаме ясно общественнитѣ отношения между човѣцитѣ, виждаме че човѣцитѣ взаимно си спомогатъ въ работата. Тука общественнитѣ отношения сж ясни като ясень день. А така сж произвеждали едно време, въ *првобитнитѣ времена*, както казватъ, на всекъждѣ.

Не така стои работата въ обществото, въ което произвеждатъ стоки. Въ такава общество всеки работи независимо отъ другитѣ. Между производителитѣ не виждаме взаимната свързка, която ги кара да произвеждатъ и да се спомогатъ. Да вземемъ за примѣръ единъ обувчаръ и единъ шивачъ. Всекой отъ тѣхъ работи отдѣлно, безъ да се знаятъ, по всеки работи, като има предъ видъ потребитѣ на другия. При туй обувчаря работи, безъ да знае какви и колко обувки сж потребни за шивача. Сжщо така работи и шивача. Но всеки единъ работи за другия, само че това се не вижда, не излиза на явѣ. Обувчаря раздѣлява обувкитѣ си съ другитѣ на шивача. Само чрезъ раздѣлянето на своитѣ стоки тѣ влизатъ въ сношения. Другояче никакъ не може да се забѣлжитъ общественнитѣ отношения между човѣцитѣ въ обществото, въ което се произвеждатъ стоки.

Въ това се състои най-важното отличително свойство на стоковото производство. Струва ни се, че всеки отдѣленъ производителъ произвежда само за себе си и че той придобива продуктитѣ по единъ начинъ, който проница не отъ свойствата на общественния трудъ, а отъ нѣкакви си особенни свойства, които се криятъ въ самитѣ продукти. При стоковото производство отношенията на човѣцитѣ, както го изисква общественния трудъ, се обръщатъ на отношения между стокитѣ.

Най-сетнѣ, както се каза по-горѣ, отдѣлнитѣ производители работятъ безъ да знаятъ точно колко и какви продукти сж потребни въ извѣстно време.

Съ други думи, при стоковото производство не е възможно да се произвежда по планъ, нито може производството да се управлява отъ обществото. Като се распада общественния трудъ на отдѣлни работи, независими едни отъ други, обществото не вижда отношенията между производителитѣ и за това не може да ги управлява по единъ общъ планъ. А като не се виждатъ отношенията между производителитѣ, не могатъ да се обясняватъ естествено.

И тѣй, на природата на стокитѣ се приписватъ особенни свойства, свойства свѣрхестествени, таинствени, които К. Марксъ ги нарѣче мистически. Не ще и дума, че въ природата на стоката нито особено нѣма. Както казахме, кундуритѣ си оставатъ пакъ кундури и когато се произвеждатъ за свое употребление и когато се произвеждатъ за разлика. Нито въ тѣхъ, въ *тъжната природа*, не се измѣнява отъ това, че тѣ се произвеждатъ за разлика. При стоковото производство, на природата на стокитѣ се приписватъ особенни мистически свойства, които тѣ ги нѣматъ, защото общественнитѣ отношения между човѣцитѣ сж особенни. Щомъ махнемъ тия особенни общественни отношения между човѣцитѣ, веднага падатъ и мистическитѣ свойства на стокитѣ. Щомъ махнемъ раздѣленieto на човѣцитѣ въ отдѣлни независими производители и го замѣстимъ съ общественното сдружаване или кооперация на различнитѣ работи, нито мистическо нѣма да остане въ стокитѣ. Даже стокитѣ ще обрнатъ просто въ продукти за употребление. Впрочемъ само капиталистическото производство извършва този превратъ, като унищожавя самостоятелнитѣ стоко-производители и като придава на труда нмъ сѣ повече общественъ характеръ.

Но на природата на стокитѣ винаги ще се приписватъ особенни свойства, щомъ не се взиматъ предъ видъ особеннитѣ общественни отношения между производителитѣ. Така правятъ буржуазнитѣ економисти. Тѣ не обръщатъ никакво внимание на отношенията между производителитѣ и за това приписватъ на стокитѣ особенни свойства,

гледатъ на тѣхъ като на нѣща, възбуждени съ свѣрхприродни свойства. Марксъ нарича това фетишизмъ тѣ стоковото производство и нѣматъ отъ откри отличителнитѣ свойства на стоката и изобило на капиталата въ свѣтлината знаменито съчинение „Капиталъ“. Този фетишизмъ на стокитѣ съставлява ключа за разбиране свойствата на цѣлото стоково производство. Безъ разбиране не можемъ правилно разберемъ и свойствата на капиталистическото производство, което господствува днесъ.

Старасхме се да изложимъ отъ тѣхнитѣ свойства на стоката и стокото производство, колкото ни да е възможно по-просто, като се рече, ме отъ „Капиталъ“ и отъ К. Маркса — извѣстния популяризаторъ на кон. учения на К. Маркса, отъ който ще се ръководимъ и въ слѣдующитѣ статии. Д. — въ пр.

Равноправностъ въ образованието

Миналата година въ нашитѣ вѣстници и списания много се говори за вечерни училища и сказки. Тѣзи година, напротивъ, твърдѣ малко се чува за тѣхъ. Ний избира се, нѣма да говоримъ тука, защо въ година вечернитѣ училища и сказките вѣрватъ. Обаче въ Шумейгъ сегиятъ тѣзи зима се държа по нѣкои сказки на лалата недѣли, на 17-й того, въ сѣ на читалището „Св. Архангелъ-Михаилъ“ приятелъ Г. Миндовъ държа твърдѣ интересна сказка върху „Училището на женското образование въ чужбина и у насъ“ въ присѣтствието на 13-мъ госпожи и госпожици и интеллигентна града. Сказката трая единъ и по часъ и присѣтствующитѣ съ голямо внимание изслушаха цѣлата сказка. Сказката представяване голѣмъ мистическо, като сказка, на която предмета и единъ отъ твърдѣ важнитѣ общественни прѣдметъ. Въ нея сказчикътъ представя велика борба на женитѣ и на промисленитѣ елементи на обществото, отъ Америка до Япония и царството на Хедивитѣ — Египетъ за „равноправностъ въ образованието“ двата пола, а въ свързка съ него и за данската и политическа равноправностъ.

Ний вѣрваме, че Г. Миндовъ ще еталети своята сказка въ нѣкое отъ нашитѣ списания. При всичко това, тука ний мѣсто на слѣдующитѣ редове, които ний наситъ до женското образование у насъ.

...До каква степенъ е необходимо да рѣшъ най-широко вратата на висшето образование

РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ

въ

началото на шестдесетяхъ години и сега.

отъ П. Акселрода

(Продължение).

„Като вземаме предъ видъ, че социалното освобождение е нераздѣлно свързано съ политическото и че пролетариата, който е организиранъ въ самостоятелна партия, противоположна на всичкитѣ партии на богатитѣ классове, трѣбва да се възползува отъ всичкитѣ срѣдства, които водятъ къмъ освобождението на неговитѣ членове, — конгресса провъзгласява необходимостта отъ *политическа борба* (курсива тука и долу е нашъ), като могѣществено оръдие за агитация, пропаганда, въспитание и сплюване на народа.

„Нападението на съвременната социална организация трѣбва да стане *едновременно отъ всички страни, като се употребятъ всички достъпни за насъ срѣдства*. Политиката, администрацията (държавното, окръжното и общинското управление) сж една отъ тѣзи страни. Реформи въ законитѣ, избирание на депутати социалисти въ камарата, избрана агитация, манифестация въ името на економически подобрѣни или разширение на политическитѣ и гражданскитѣ права — ето цѣлъ редъ оръжия, които работницитѣ по никой начинъ не трѣбва да ги оставатъ въ ръцѣтѣ на враговетѣ си. Въ всичкитѣ страни, гдѣто пролетариатътъ има избирателно право, трѣбва непремѣнно да се организира въ една политическа партия, за да прокара свои депутати

въ парламента и общинскитѣ съѣкти; тамъ пъкъ, гдѣто е лишенъ отъ това право, той трѣбва да насочи всичкитѣ си сили, за да го достигне.

„Парламента (Народното Събрание) се явява трибуна (мѣсто), отъ която социалистическитѣ депутати се обръщатъ къмъ всички страни, като накарватъ по такъвъ начинъ буржуазията и работницитѣ да се занимаватъ съ социални въпроси. Избирателната агитация, пренията въ Народнитѣ Събрания по поводъ на социалистическия кандидатъ, — не искарватъ ли наявѣ социалния въпросъ предъ цѣлото общество, даже тогава, когато изборитѣ се свършватъ съ несполука за този кандидатъ? Намедеи примѣръ за плодотворната дѣятелност на тази тактика се явяватъ блѣскавитѣ успѣхи на германската социалъ-демократическа партия. Съ своето високо развитие, здрава организация и широко идейно движение, всичкитѣ тия свойствени на нея черти, сж слѣдствие на туй обстоятелство, че тиводи борба изведнажъ на всичкитѣ точки: въ политиката, въ науката, въ економическата област и т. н. Не трѣбва да се представява социализмътъ само като една чиста теория относително дѣйствителната организация въ бѣднѣщото общество; наопаки, той трѣбва да представлява нѣщо живо, тѣсно свързано съ всекидневнитѣ стремления и нужди на пролетариата и постоянно да присѣтствува при всичкитѣ сблъсквания на послѣдния съ буржуазията.

„Завоеванието на какво да е политическо право, сплюването на разпокъсанитѣ работници въ съюзи, съкращението на работническото време чрезъ стачки или съ дружества за съпротивление, — всичко това така направо дѣйствува за създаването на социалистическото общество, както пра-

вото изслѣдване формитѣ на бѣднѣщитѣ обществени отношения.“

Манифеста свършва съ слѣдующитѣ думи: „Нека пролетариатътъ въ всека партия образува обширна *самостоятелна партия* въ всека такава партия да даде рѣка на социалистическитѣ партии въ другитѣ държави.“

Отъ времето на „всесвѣтския социалистически конгресъ“ въ Гандъ, който се искаа ясно забикалки за въ полза на социалъ-демократична програма, соц.-демократическото направление къснато и бързо измѣсти всичкитѣ други мѣстичини за борба въ работническото движение. Въ Фр. и Белгия, въ които умѣренитѣ (т. е. въ най-буржуазната си форма) анархизмъ се ползуваше съ главно влияние, къмъ началото на сегашното тѣлѣтне биде замѣстенъ отъ социалъ-демократическото направление. Въ Белгия тази побѣда сменуваше съ сѣдинението на най-главнитѣ работнически съюзи на Брюкселскитѣ конгресъ въ вѣлий 1879 г. въ една „белгийска партия“, съзетграмма, съставена по духа на горѣказанитѣ манифестъ на международния Гандскитѣ конгресъ думитѣ на Артуа Доверже*) белгийската имала вече въ 1880 година около 25,000 членове. Въ Франция учението на социалната демократия одържало рѣшителна побѣда надъ всичкитѣ участвующи на Марселескитѣ конгресъ въ 1889 г. Изъ 130 делегати отъ 45 градове повечето държаха необходимостта отъ сплюванието работницитѣ въ една самостоятелна политическа партия и прокариране на избираниитѣ отъ тѣхъ кандидати (кандидатуритѣ на работническата

*) Белгийската социалистическа партия, нейната заб и нейната програма.

[illegible]

По-нататък сказкигът привежда при-
мѣри, изъ които се вижда, че българката
заслужава едно по-високо обществено по-
ложение. Между другото той привежда една
малка статистика, отъ която излиза, че у
насъ има двѣ българки—докторки, „които,
въ изпълнение на длъжноститѣ си, както
и въ разбиране на специалността си,
стоятъ на висотата на своето назначение“;
10 акушерки, една фелдшерица, 45 учи-
телки въ гимназиитѣ [безъ Солунската], 22
— въ V-то класнитѣ училища и 921 учи-
телки въ основнитѣ и въ училищата съ
по-малко отъ четири класа [въ неосвободенитѣ
части на нашето отечество има о-
коло 160 учители], 15 телеграфистки, 3 у-
ченичички-телеграфистки и 2 актриси. Освѣтѣ
тоа. у насъ вече има и жени литераторки.

бира се, че фабрикантите, голѣмите землевладелци и търговци нѣма никога да направятъ това. Значи, че ако тѣ приематъ това, тѣ си сами противоречатъ, защото не имъ е въ интереса да се явяватъ социалисти въ Народното Събрание. Това можемъ да направимъ само ний, на гърба на които падатъ всички злини отъ сегашната управа. Такива сме ний, работниците, това можемъ да направимъ ний, които се бримъ за работна класа,—само работната класа, която отъ день на день расте и отъ день на день множити и се уголѣмяватъ. Но за да се явимъ такива освободители на себе си пътъ и на цѣлото общество, трѣбва да съзнаваме своето голѣмо значение и дължостни въ нашия животъ, трѣбва да съзнаваме, че въ ео-

Всѣкидневно четемъ изъ социаль-демократическитѣ листове, че еди-кадѣ си, еди-коя си вечерь, имало държана скаска на нѣкоя дружинка и че съ се разисквали и

*) Ний цитираме тоя документъ отъ Цюрихския „Социалъ-демократъ“, № 43, 1881 г.

рѣшавали разни въпроси и че имало основана касса и т. н.

Защо се сдружават тѣзи наши братия и правятъ тѣзи жертви? Не е ли за своето умствено и нравствено развитие? Не е ли за по-добра наредба на дневното общество, не е ли за изучаване и усвояване на социалния въпросъ, който днесъ живо развива цѣлия образователенъ сѣтъ? Не е ли за да привлечатъ въ редоветъ си и други, та да ги истеглятъ отъ калъта, въ която тѣнатъ? Да, тѣ съзнаватъ ползата отъ такива сдружавания и виждатъ, че безъ тѣхъ много мажко челоуѣкъ може да се саморазвива и отърве отъ безбожната експлоатация, понеже развиванieto на мнѣлпната води до ясни разяснения на въпроситѣ.

Туй хубаво. Но какво да се каже предъ истината, че ний тукъ въ Пловдивъ още нищо нѣмаме? Пловдивъ! този промишленъ, индустриаленъ и многолюденъ градъ, напредналъ въ всѣко друго отношение, и още да нѣма такива сдружавания! Дали трѣбва да сме хладнокрѣвни къмъ всѣки даденъ поводъ за сдружаване? Нима е по-добъръ да оставимъ нашитѣ млади братя, въ най-цвѣтущата имъ възраст, да кленатъ по цѣли нощи изъ шантажи, тунели и безчестни мѣста? Или пъкъ да сгърнемъ рѣжъ и да чакаме да ни падне отъ небето като харизано? Това го правятъ само такива хора, които сѣ забравили свои нравственъ дългъ спрямо страдающитѣ си братя работници!...

Защо тогачъ да не се сдружаваме и основемъ една мѣстна дружинка, която да има за цѣль нашето умствено и нравствено повдигане и отстранение на безбожната експлоатация надъ работната класа.

Не е ли по-добъръ късно, отколкото никога? А не е ли най-добъръ незабавно, отколкото късно?

Прочее, вий, работници, запалтчи, наемни и самостоятелни, угнетени и притѣснени, всички, всички елате въ съзнание, събудете се отъ този сънъ и се сдружете въ едно, като хора, които мислятъ и чувствуватъ едно и сѣщо, които сѣ посвятятъ на едно и сѣщо дѣло, които иматъ една и сѣща цѣль и се стараятъ вслѣдски да я постигнатъ. Нека рѣка за рѣка за дружно да вървимъ напредъ и не се спираме нито предъ най-яката китайска стѣна, та да достигнемъ далечъ отишлиятъ вече наши еднострадалци и едномысленици братя, европейци, съ което да се оправдаемъ за до-сегашното ни бездѣйствие. Вървамъ, че настоящата ми покана не ще остане „гласъ въ пущинѣ“ и че ще се намѣратъ поне нѣколко доброжелатели, които да се заематъ за работа.

Вашия другаръ: Павелъ Т. Стойновъ,
словослагателъ.

ЯМБОЛЪ.

Отношенията на работницитѣ отъ нашия градъ спрямо Социализма и частно къмъ в. „Работникъ“.

За Социализма въ Ямболъ се говори отъ 1890 година между п-интелигентнитѣ, ако можемъ така да ги нарѣчемъ, а между работницитѣ отъ половината на 1891 година. Разбира се, нѣкои наши другари-социалисти сѣ биле предметъ на разни усмивки и хули, но тѣ смѣло въмѣкваха социализма между по-развититѣ работници, като бѣха увѣрени, че дѣйствуватъ между сигуренъ елементъ. Колкото и предпазливо, тѣ не можаха да отбѣгватъ нѣкои неприятности. Въ началото на 1892 год. за Социализма почнаха да приказватъ момчета съ лошо поведение. Тѣ обвиняваха социализма и социалиститѣ съ разни клѣвети. И по това време „Свобода“ есипеше редъ хули противъ социалиститѣ. То даде поводъ и на по-горнитѣ, съ претенции хора, да заговорятъ лошо за социализма. На това още повече спомогна и туй, че презъ 1891 и 1892 година социалиститѣ на брой 6 души си устроиша приятелска библиотека, книжки отъ която земаха разни момчета. Отъ 8 мѣсеца насамъ се направи това, че посредъ стихотъ приказване и книжки се привлѣкоха на страна още 4 работника. И между нѣкои отъ работницитѣ захвана да се дѣйствува п-случливо. Зеха да се распродаватъ книжки отъ библиотеката на социалиститѣ и захвана да се състави по-опредѣлено понятие за Социализма. Че социализма не прави вече отворѣние доказва и това, че органа на Социалиститѣ в. „Работникъ“ има 30 души абонати, предплазтити, отъ които 17 души са работници.

Това за знание на в. „Свобода.“

И за скоро време абонатитѣ ще се увеличатъ още повече. Това явно доказва, че социализма си е пробилъ пътъ въ Ямболъ

и социалистическия вѣстникъ охотно се посрѣща. Ний искрено увѣриваме, че всѣкой единъ, който редовно и внимателно е челъ „Работникъ“, се възхищава отъ него. Тѣ се чудятъ, че и за проститѣ хора работницитѣ имало вѣстникъ и пр. Не ще съмнѣние, че между работницитѣ има упорити противници, но то е нищо. То произлиза отъ това, че тѣ не знаятъ какво нѣщо е социализма, не сѣ чели нищо по него, а само основани на улчнитѣ клѣвети на нѣкои недоброствѣстници, които пиятъ повече вино, отъ колкото вода, отричатъ, хулятъ социализма. Противнико! изучи, какво нѣщо е социализма, кое го поражда и какво иска; познай дали е вредно, или полезно, на тогачъ говори: да, или не. Но, противнико, знай и това, че за усѣйка на социализма, т. е. неговото распространение, съвсѣмъ не зависи отъ тебе и тѣмъ подобни. Срѣщу социализма въ Европа (Франция и Германия) сѣ пожове, бѣсилки, пицове сѣ боравели, не като тебе голословци, а правителство и войска, и пакъ сѣ нищо не можели да сторятъ. Напротивъ, тѣ сѣ спомогали за неговото распространение. Противнико, попитай нѣкой, който знай нѣщо за Християнството, за вѣрбата ти, която ти, можешъ би, сѣлѣно подражаванъ, какви гонения е претърпяла ти, но нищо не бѣше въ състояние да я спрѣ уничтожи, освѣтъ самото икономическо развитие. Оизи, който умрѣ на кръстѣтъ на Голгота, каза: „прости имъ, защото тѣ не знаятъ, какво правятъ.“ Сѣщо и твоето противienie е отъ незнание. Нейнитѣ социалисти, въмѣсто да мрази противника си, който говори отъ незнание, ще го съжалели и желали доброто да познае истината.

Социалиститѣ не сѣ страшили, каквито ги мислятъ. Тѣ сѣ напиривъ хората, които желаятъ доброто на всички. Тѣ сѣ най новитѣ хора, които предвѣстватъ справедливостта. Тѣ сѣ хората, които сѣ разбрали историческия ходъ на Народиѣ. Тѣхното учение — „Социализма“ истича отъ основитѣ на икономическото — културно развитие. Тѣ, като челоуѣци, разбраха и оцѣниха истината, считатъ за свещенъ дългъ да я проповѣдватъ. Тѣ подобно на Християнитѣ, знаятъ, че противницитѣ могатъ да убиятъ тѣлото на социалиститѣ, но никога душата имъ — Социализма. Тогато уничтожаваха Парижката Коммуна, Парижъ бѣ се обърналъ на касанница, кърви, като рѣки, течаха по улицитѣ, но не можа да се затрие Социализма. Той сѣ самата Франция, сѣ самия Парижъ — буржуазний Вавилонъ, слѣдъ 10 години славно въскрѣсна и тѣзи дни е непонялнитѣ французскитѣ касани. Социалиститѣ въ Германия свалиха Висмарка отъ властѣта. Прочее Социалиститѣ сѣ сила, предъ която нищо не може да утрасе.

Горнитѣ думи исказахме, за да видатъ нашитѣ противници, че не говорение, а бѣсилки и затвори сѣ воювали срѣщо божественното учение — Социализма и пакъ нищо не сѣ направило.

Социализма е оръжие на европейскитѣ работници. Съ помощта на него, тѣ извоюватъ разни правдини. Него трѣбва да прижиратъ и нашитѣ работници, ако искатъ да излѣзатъ побѣдителни въ борбата за добиване права.

Социалистическото движение въ България е почнато. Нека отъ сърдце се предадемъ да служимъ на дѣлото!

Единъ запалтчий.

СОФИЯ

Организацията на нашитѣ работници-печатари.

Въ единъ отъ миналитѣ броеве на в. „Работникъ“ бѣхъ обѣщавъ, че ще се занимаемъ въпроса за организацията на нашитѣ печатари работници, но преди да разгледамъ това, смѣтамъ за нужно, първешъ да видимъ, какво е тѣхното положение и подиръ това да посочимъ начина за подобруване.

Споредъ лични наблюдения, нашитѣ печатари-работници отъ година на година дохождатъ въ по-окаянно положение, когато напиривъ — понееже това съсловие е създадено въ новата епоха, която сѣ бързи крачки напредъ въ културно и научно отношение, не ще съмнѣние, че и това съсловие върви заедно съ нея — толкозъ чуждени работници-печатари, които бѣха изпълнили българскитѣ печатници въ отечеството ни, днесъ сѣ замѣстени отъ хора българи, които като роби работятъ на господаритѣ си, безъ да бѣдатъ достатъчно възнаградявани за трудъ.

Какви не мажнотии посрѣщатъ тия работници отъ своитѣ си господари! Когато има работа въ нѣкои печатница, работника кождо-годъ бива по-сигуренъ; нѣма ли ра-

бота, и на работника му се дава пѣтътъ, на било срѣдъ зима, безъ стотинка. Ако е жененъ, отъ него ще очакватъ жена, дѣца, майка... Какво трѣбва тогачъ да прави той нещастникъ, когато за него нѣма работа, а бива принуденъ да се обърне съ молба предъ господаря, който го приема съ половинъ заплатата, колкото да се каже, че е на работа. И тукъ вижъ, че това се е започнало да се практикува отъ всички господари-печатари. И никакъ не е чудно, че тая практика се извършва отъ всѣки капиталистъ, що живѣе на гърба на работницитѣ. Мисля, че е излишно вече да се простирамъ върху това, защото живитѣ примѣри сѣ предъ очитѣ на всѣкого. Но какъвъ е тогачъ исхода отъ това положение, кой е цѣльтъ? Това е: *сгруппирането на всички работници въ едно организирано цѣло, въ една работническа партия*. Миллиони вече работници сѣ съзнали своето положение и сѣ се обединили. Но съзнали ли сѣ това нашитѣ работници? — Не, и то било по немарливостъ, било по други причини.

Извѣстно е, че въ столицата съществувала едно типографско, работническо дружество, което до колкото знаемъ то е повѣрено на единъ стари и вѣщи управници — бивши словослагатели. Въ уставѣтъ на това дружество изрично е казано да сгруппира всички печатари работници, на които да се помага материално и нравствено: да защитава интереситѣ на това съсловие и пр. и пр.; но отъ нѣколкото му годишно функционирание, едва ли можа да сгруппира поне една четвъртина отъ работницитѣ-печатари, живущи въ столицата. Ако това дружество бѣше повѣрено на хора не чиновници, а на работници при частни господари, щѣше днесъ да брои не 50—60 члена, а най-малко 200—300, на даже да има и клонове изъ провинциалнитѣ градове, както това фигурира въ устава му.

Причината обаче, на това нехайство, както отъ самитѣ работници, така и отъ настоятелството на споменатото дружество, отъ страхъ да не се провъзгласятъ, като социалисти, всѣкой търши и мѣлчи, макаръ и да не сѣ разбрали значението на социализма, който гледа да подобри тѣхното положение. Когато самитѣ работници повече трѣбва да се интересуватъ аз да намѣрятъ источникѣтъ, който трѣбва да имъ подобри положението, напиривъ, всѣки единъ гледа днесъ за днесъ... Какъвъ срамъ за болшинството на тия работници, които днесъ съставляватъ въ София дружество, а спятъ, когато изъ провинцията работницитѣ печатари сѣ почувствували да искатъ това, което да имъ подобри положението, на даже нѣкои отъ тѣзи послѣднитѣ бѣха се отнесли до Софийското дружество за да се съединятъ съ него, но то погледна съ немарение на това обстоятелство.

Безъ да продължавамъ повече, дължността е на нашитѣ печатари-работници да гледатъ, што да се сгруппиратъ въ едно цѣло; това повече се дължи отъ работницитѣ-печатари, живущи въ София, да се зашшатъ на това дружество и го съживятъ, както му дава право уставѣтъ. Нека земемъ примѣръ отъ работницитѣ въ странство, които се борятъ, искатъ това, което имъ се злоупотреблява отъ капиталиститѣ. Нека се сгруппираме, нека се организираме, нека и работимъ да ни се подобри положението, което пѣзъ денъ въ денъ става лошо, по-опасно за нашето живѣние.

Изиска се дѣятелностъ отъ насъ, работницитѣ. Нека ний пзнаме предъ видъ бъдѣщето, което ни очаква, и ако не се стрѣснемъ, ще бѣдемъ най-окаянитѣ, най-злочеститѣ между другитѣ.

За сега толкова. Въ единъ отъ идущитѣ броеве ще се произнесемъ още по-наобширно по той въпросъ. Панургиевъ.

ВЪ СТРАНСТВО

Франция: съединението на социалиститѣ за извоюване на социалната република. „Проекта на белгийското правителство за новата конституция“ Правото на общо гласоуправление.

Най забѣлжителното и най желателното събитие, което на послѣдъкъ се извърши въ Франция е съединението на всички социалистически фракции въ единъ общъ съюзъ. Слѣдъ 13 годишно расчленение, слѣдъ толкова годишна взаимна борба, която ползуваше противницитѣ, социалиститѣ най сетѣ подъ натиска на критическитѣ времена, които сега прекарва Франция, си подадоха братски ръка и образуваха единъ общъ *социалистически революционенъ съюзъ за извоюване на социалната република*. Въ той съюзъ влизатъ марксиститѣ, possibilитѣ, бланшиститѣ и независимитѣ, сѣ една рѣчь, всичкитѣ

фракции на расчленената до сега социалистическа партия. Possibilитѣ, които 1889 г. отказаха да се присѣдинятъ въ международния социалъ-демократиченъ конгресъ, който заседаваше тогачъ въ Парижъ, сега вече се присѣдиниха и дѣйствуватъ рѣка за рѣка съ социалъ-демократитѣ въ предстоящата избирателна борба за представители въ парламента.

Ний поздравляваме нашитѣ Французь другари съ образуването на съюзѣтъ, въ тѣмъ на време се явява за да докаже изгнлата вече буржуазия своето умствено, нравствено и политическо надмощие по-удобенъ случай за съединението социалиститѣ до сега не се е представяла. Сега именно, когато монархиститѣ, радикалитѣ, всичкитѣ буржуазни партии сѣ потънали до уши въ тиятъ напастенъ скандалъ, когато цѣлата буржуазна класа стои наведена предъ скамката на подѣжднитѣ за своитѣ мошени кражди, сега единственъ най-безпримѣстенъ, справедливъ и необходимъ сѣ се явява „Работническата Социалистическа партия“, която представлява и защитава интереситѣ на ограбенния и притѣсненъ народъ. Тя е повикана да осѣди крадѣ и да тури краи на всички кражди и сили въ обществото. Тя е партия на ложенето, която може да извърши дѣлливо пужната операция надъ сегашна буржуазна наредба и да е обществото отъ смъртната зараза.

Такова е назначението на „Социалистическа Революционенъ съюзъ“. Той уничтожи сегашната буржуазна република и върху нейнитѣ развалини ще осѣди „Социалната Революция“, която ще осѣди съединението и развитието всички членове въ обществото, отъ нѣматѣтъ социалистическитѣ движени Франция се засилватъ съ още по-бързина къмъ крайната си цѣль. По тая на социализмъ е вече осигурено.

* * *

Въ Белгия правителството най-сѣрѣшнѣ да представи свой проектъ за мѣненieto на Конституцията. Най-главнѣ измѣнение, което трѣбваше да се направи въ старата Конституция, е да се въведе широчинъ правото на общото гласоуправление, като се уничтожи чл. 47, който позволява само на имотнитѣ граждани да гласуватъ и да бѣдатъ избрани въ Народно Собрание. Противъ той членъ сѣ повдигатъ всички сили на прогресиститѣ, демократитѣ и социалъ-демократитѣ. Тѣ се борятъ премахването на всѣкакъвъ цензъ въ той имущественъ или образователенъ оазаконяването на общото гласоуправление. Извѣстно е тѣй сѣщо, че Работническата социалистическа партия на извърши си конгресъ презъ миналия мѣсецъ и взела рѣшение да направи обща апликация на парламента отхвърли общото гласоуправление. Но ето, че правителството, што да уважи исканieto на болшинството на населението, то му обявява новъ проектъ за Конституцията. Въ той проектъ сѣ избирателно право на всички възрастни граждани, който е на възраст 25 години и е живѣлъ най-малко 1 година въ една и сѣща община. Но въ избирателитѣ трѣбва да притежава движимо имущество, оцѣнено най-малко 2000 лева, или да държи по-малко, оцѣнено за 1200 лева, да притежава диплома, че е свършилъ висше сѣрѣдно образование, или пъкъ че е чете, нине и смѣта.

Въ той реакционенъ духъ е сѣ проектъ за новата конституция, да не даде избирателното право на работниците-бездомовници и да се даде на собственицитѣ — не работници сѣ вѣтъ закони и да управяватъ общото. Отъ новата избирателна система сѣ се приеме отъ парламента, ще се избере най-много клерикалната партия, опира на селинитѣ и на голѣмитѣ до таланти.

Но при сегашното развѣтване на яние на умовѣтъ въ Белгия, ний имаме да се извърши проектъ на република. Защото, противъ него сѣ повдигатъ прогресиститѣ, демократитѣ, социалъ-демократитѣ. Обществено мнение се е произнесло вече въ общото и неограниченото гласоуправление. И ако парламента въпреки тиятъ сува за проекта на правителството той самъ ще даде сигналъ за република.